

Oportunitats educatives i la visió ampliada del dret a l'educació

Estudi comparatiu entre Ciutat Vella i Sarrià-Sant
Gervasi

ANDREA JOVER I PUJOL

Tutor: **Xavier Bonal**

Tutor metodològic: **Pedro López-Roldán**

Treball de Final de Màster, Universitat Autònoma de Barcelona

ÍNDIX

1. Introducció	1
2. Pregunta de recerca i objectius	3
3. Marc teòric.....	4
3.1. Aproximació al concepte de “dret ampliat a l’educació”	4
3.2. Els condicionants de la participació en els diversos àmbits educatius	4
3.3. Els districtes estudiats	6
4. Metodologia.....	8
4.1. Disseny general de la recerca.....	8
4.2. Dades d’interès per a la recerca	8
4.3. Mètodes utilitzats per a l’obtenció i l’anàlisi de les dades.....	9
5. L’educació a Ciutat Vella i Sarrià-Sant Gervasi	10
5.1. Seguiment acadèmic i accessibilitat a l’escolarització obligatòria	10
5.2. L’educació no-formal.....	12
Conceptualització i importància social	12
Estat de l’educació no-formal a Ciutat Vella i Sarrià-Sant Gervasi: oferta i ús.....	13
5.3. L’educació dels 0 als 3 anys	16
Conceptualització i importància social	16
Estat de l’educació dels 0 als 3 anys a Ciutat Vella i Sarrià-Sant Gervasi: oferta i ús.....	16
5.4. L’educació postobligatòria	18
Conceptualització i importància social	18
Estat de l’educació postobligatòria a Ciutat Vella i Sarrià-Sant Gervasi: oferta i ús.....	19
6. Conclusions	21
7. Referències bibliogràfiques.....	24
8. Annexos	26

1. Introducció

El dret a l'educació es planteja com un element bàsic i indispensable de l'Estat de Benestar. Per això, en els darrers anys s'ha treballat per garantir l'escolarització obligatòria dels 6 als 16 anys amb la intenció que l'educació arribi a totes les classes socials per igual, basant-se en el principi d'igualtat d'oportunitats. Ara bé, un cop assegurada l'educació obligatòria a l'escola convé qüestionar-se si les oportunitats educatives són les mateixes per a tot l'alumnat. Sabent que existeixen una sèrie de condicionants (individuals, socioeconòmics, culturals i d'entorn) sobre l'educació dels infants i joves, cal analitzar el dret a l'educació des d'una visió més àmplia i tenir en compte, d'una banda, si aquest dret està realment garantit dins el marc escolar i, de l'altra, la presència d'elements que van més enllà de l'escolarització i els quals influeixen en les oportunitats educatives del conjunt de l'alumnat.

El dret "ampliat" a l'educació no només comprèn l'escolarització obligatòria, sinó que aborda l'educació de primera infància (dels 0 als 3 anys), l'escolarització postobligatòria (a partir dels 16 anys) i l'educació no-formal (fora de l'horari lectiu). D'aquesta manera, s'analitza el dret a l'educació des d'una visió més holística, partint del supòsit que l'escolarització obligatòria no garanteix per si sola les mateixes oportunitats a tothom, és a dir, que segueix existint unes desigualtats que afecten les oportunitats educatives, laborals i, al cap i a la fi, vitals de les persones. Així, per poder garantir el dret a l'educació en termes d'equitat, cal treballar un dret a l'educació que sigui capaç d'analitzar, d'una banda, les diferències en l'oferta –donades per condicionants d'entorn– i, d'altra banda, en la demanda –donades per condicionants individuals i socioeconòmics, les quals constitueixen aquesta desigualtat en l'accés a les activitats educatives que van més enllà de l'escola. El dret a l'educació està reconegut jurídicament¹, socialment i política. Tal com atorga la Declaració Universal dels Drets Humans en l'article 26, l'educació té per objecte "el ple desenvolupament de la personalitat humana i l'enfortiment del respecte als drets humans i a les llibertats fonamentals", i pretén "afavorir" la comprensió, la tolerància i l'amistat entre totes les nacions i grups ètnics o religiosos [...]" (Vázquez, 2005: 3).

Sabent que la participació en l'educació no-formal i en la pre i postobligatòria produeix beneficis en els infants (especialment els més vulnerables) i en la societat en el seu conjunt, és necessari que aquests principis es tradueixin, no només en la disponibilitat i l'accessibilitat en l'escolarització obligatòria, sinó que s'estengui a tots els àmbits educatius. L'educació és un dret de totes les persones i rebre'l en igualtat d'oportunitats ha de ser una premissa irrenunciable. La importància social que es troba intrínseca en tots els àmbits educatius ha de ser un element a tenir en compte a l'hora de desenvolupar polítiques educatives, per tal que vagin enfocades a fomentar les activitats extraescolars i l'educació de

---

¹ A la Declaració Universal dels Drets Humans (1948), a la Convenció dels Drets de l'Infant de les Nacions Unides (1989), a la Constitució Espanyola (1978), a la Llei d'educació de Catalunya (2009) (LEC) i a la Llei dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència (2010).

primera infància especialment en aquelles zones socialment vulnerables i, així, trencar amb les dinàmiques segregadores en la transició cap als estudis postobligatoris².

Aquest estudi pretén mesurar com es distribueixen els elements que configuren el dret ampliat a l'educació en els districtes de Ciutat Vella i Sarrià-Sant Gervasi de Barcelona, a fi d'observar les diferències que presenten en els elements que condicionen l'ús i l'oferta educativa, i els quals generen desigualtat en les oportunitats educatives. És important remarcar el concepte d'oportunitats educatives (diferent a l'èxit educatiu) com un terme que “comprèn la dimensió social de l'educació i la responsabilitat col·lectiva d'assegurar els recursos necessaris per al desenvolupament educatiu dels infants i adolescents” (Sintes, 2017a: 63).

El treball s'estructura en sis punts, a part de les referències bibliogràfiques i els annexos. En primer lloc, es concreten els objectius i les hipòtesis de la investigació, seguit del marc teòric, el qual defineix el concepte de dret ampliat a l'educació, els condicionants de la participació en els diversos àmbits educatius i retrata els districtes estudiats. El quart punt explica la metodologia seguida en la investigació i el segueix la descripció de l'estat de l'educació a Ciutat Vella i Sarrià-Sant Gervasi, en els quatre àmbits educatius analitzats. El treball acaba amb un recull de conclusions.

---

² Cal tenir en compte el perill de la fal·làcia ecològica, en tant que en aquests barris també hi ha població amb nivells socioculturals alts. De fet, a Ciutat Vella un 28.3% de la població té estudis universitaris i, per tant, s'ha de valorar fins quin punt una política compensatòria podria ser utilitzada prioritàriament per aquest col·lectiu i deixaria perdre el seu *target* real.

2. Pregunta de recerca i objectius

L'objectiu és desgranar el concepte del dret a l'educació "ampliat" per constatar la diferència existent dels elements que el constitueixen entre els dos districtes estudiats i la manca dels quals genera desigualtat en les oportunitats educatives. Es fa referència, aquí, a la manca de garanties reals en l'accessibilitat de l'escolarització obligatòria i a les diferències respecte el percentatge de matriculats tant en l'escolarització pre i postobligatòria com en l'àmbit de l'educació no-formal, indicadors que assegurarien el compliment efectiu del dret a l'educació, des d'una visió ampliada.

Determinem, així, dues hipòtesis principals:

- 1) Existeixen una sèrie de condicionants individuals, socioeconòmics, culturals i d'entorn que generen desigualtat en les oportunitats educatives (des d'una visió ampliada), tant pel que fa l'oferta com la demanda.
- 2) Això es tradueix en que els infants i joves de Ciutat Vella tenen pitjors condicions d'escolarització i un menor accés en els diversos àmbits educatius que els de Sarrià-Sant Gervasi, ja sigui per manca de cobertura com per infrautilització dels serveis que s'ofereixen.

3. Marc teòric

3.1. Aproximació al concepte de “dret ampliat a l’educació”

En els darrers anys s’ha aconseguit establir un sistema d’escolarització pública obligatòria, però diversos estudis apunten que això no és suficient per assolir una igualtat respecte les oportunitats educatives. De fet, dins del marc escolar obligatori, potser per la poca tradició que hi tenim³, es produeixen diverses pràctiques que provoquen desigualtats en l’accessibilitat i generen una clara vulneració del dret a una educació gratuïta i de qualitat per tothom.

Tot i entendre que les “oportunitats educatives són [...] eines que potencien fins al màxim les possibilitats dels infants i que aquestes es produeixen dins i fora de l’escola, i abans i després de l’escolarització obligatòria” (Sintes, 2017b: 2), els alumnes en l’escolarització pre i postobligatòria es distribueixen de forma desigual i l’educació no-formal està poc protegida pels poders públics (Bonal i Albaigés, 2009). És sabut que les titulacions en estudis postobligatoris i l’educació preobligatòria són elements molt importants per a la inclusió social i laboral⁴; que el temps dedicat a activitats d’educació no-formal suposen una font de diferenciació en les oportunitats educatives (Bonal i Albaigés, 2009), i que la nova organització del treball exigeix formar-se permanentment. En conseqüència, per garantir el dret a l’educació en termes d’igualtat cal minimitzar les diferències existents entre barris, districtes i municipis i aconseguir que els poders públics abordin aquestes noves dimensions educatives, les quals estan cobrant cada vegada més importància a la nostra societat.

3.2. Els condicionants de la participació en els diversos àmbits educatius

Tot i que l’educació en el seu conjunt pot ser clau per a fer decreixer les desigualtats socials, actualment tant l’educació preobligatòria com, sobretot, la no-formal, són àmbits educatius amb grans diferències en l’accés. Això es tradueix en l’existència d’un sector de la població que no s’està beneficiant dels avantatges que porta la participació en aquests tipus d’activitats. Així mateix, l’obtenció del graduat i, la consegüent entrada als estudis postobligatoris, va molt lligada al seguiment acadèmic i a la vinculació amb la institució escolar, la manca dels quals reforça una desigualtat en oportunitats educatives (Sintes, 2017b).

Distingim tres principals condicionants a l’hora d’accedir a l’educació no-obligatòria i que també afecten en el marc escolar (obligatori) i en la transició cap als estudis postobligatoris: la classe social de la família, el gènere i el lloc de procedència (Sintes, 2017a). Respecte el primer condicionant, tal com s’observa al *gràfic 1*, mentre a la ciutat de Barcelona són un

---

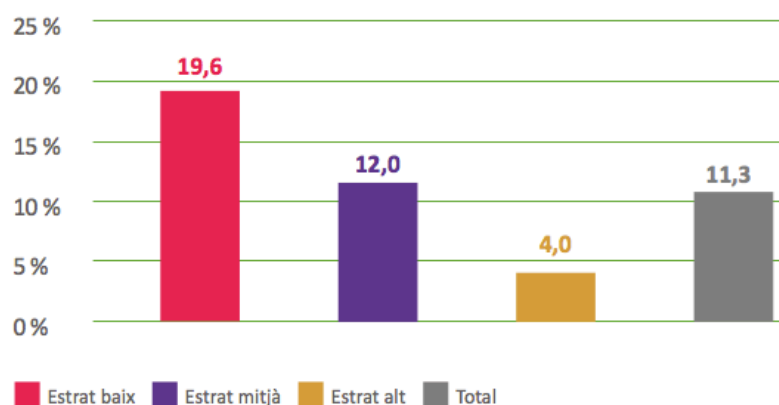
³ A Catalunya i Espanya, fa, només, des del 1997 que l’educació obligatòria universal fins el 16 anys està garantida pels poders públics.

⁴ Tant l’OCDE com el Consell Europeu han advertit diverses vegades de la importància en aquest tipus d’educació.

11,3% els infants i joves que no realitzen activitats de lleure regularment, quan es parla de famílies de nivell socioeconòmic baix, aquesta xifra augmenta fins a gairebé el 20% (Sintes, 2017a). Així mateix les noies d'origen estranger són les que menys hi participen, sobretot quan es tracta d'activitats esportives (Sintes, 2017a).

Si ens fixem en l'escolarització preobligatòria, la tendència es repeteix, de forma que les taxes més baixes d'escolarització entre els 0 i els 2 anys es concentren en els districtes de nivell socioeconòmic més baix i entre la població estrangera (Sintes, 2017a). De la mateixa manera, l'èxit i el rendiment escolar estan altament condicionats per aquests tres factors socioeconòmics, de manera que els joves d'entorns socialment més vulnerables tendeixen a abandonar més els estudis, i sobretot si són nois i immigrants⁵ (Sintes, 2017b).

Gràfic 1. Percentatge d'infants i adolescents fins als 16 anys que no realitzen regularment activitats d'oci, segons estrats socials. Any=2014

Font: Sintes, 2017a

Els tres condicionants exposats fins ara tenen un efecte directe sobre l'ús de les activitats del lleure educatiu i, per tant, en el cas de l'educació preobligatòria i no-formal, està relacionat amb la infrautilització dels equipaments i serveis posats a la disposició de la ciutadania. Ara bé, existeix també un condicionant territorial que afecta l'oferta d'aquests àmbits educatius; l'oferta educativa es distribueix de forma desigual en funció del districte i dibuixa realitats ben diferents entre Ciutat Vella i Sarrià-Sant Gervasi. Així mateix, pel que fa el marc escolar i els estudis postobligatoris, les dinàmiques pròpies dels centres educatius també influeixen en el rendiment escolar i en l'elecció de l'alumnat per seguir o no amb els estudis postobligatoris, sovint seguint esquemes de reproducció de segregació intraescolar -on l'alumnat més desafavorit es veu sobreexposat a opcions de baix valor acadèmic, i al contrari (Sintes, 2017b).

⁵ Les noies presenten una taxa d'obtenció del graduat superior per cinc punts a la dels nois i l'alumnat autòcton supera de 20 punts l'estranger.

3.3. Els districtes estudiats

Els dos districtes seleccionats per a aquest treball són Ciutat Vella i Sarrià-Sant Gervasi, d'interès rellevant per la gran diferència en la composició social que els conformen. Si s'observa l'evolució de la població entre 0 i 17 anys resident en aquests dos barris, Ciutat Vella va augmentar el nombre entre el 2006 i el 2012, que va passar de tenir-ne 12.579 a 13.080. Tot i això, amb la crisi aquesta població es va reduir fins al punt que al 2015 n'eren 12.677. Quant al districte de Sarrià-Sant Gervasi (força més extens que Ciutat Vella) al 2006 presentava 25.453 residents dels 0 als 17 anys i la xifra no ha parat d'incrementar fins al 2015 amb 27.845, sense que la crisi hagi suposat un element de canvi. La *taula 1* mostra les dades demogràfiques dels dos districtes estudiats.

Taula 1. Dades de la població (2016)

	Ciutat Vella	Sarrià-Sant Gervasi
Població total	100.451	148.172
Població menor de 3 anys (<i>any=2017</i>)	3.052	5.581
Població dels 0 als 17 anys (<i>any=2015-16</i>)	12.677	27.845
% població infantil (0-14 anys)	10,7	15,8
% població jove (15-24 anys)	9,5	10,8
% població adulta jove (25-39 anys)	33,6	18,1
% població adulta gran (40-64 anys)	32	33,6
% gent gran (65 anys i més)	14,2	21,6
% població nascuda a Catalunya	36,4	73
% població nascuda a la resta d'Espanya	12,9	11,2
% població nascuda a l'estranger	50,7	15,8
% població nacionalitat estrangera	43,2	11
Edat mitjana de la població (en anys)	41	43
% pes de l'atur registrat	9,4	4,1
% població amb estudis superiors (<i>any= 2015</i>)	28,3	49,6

Font: Elaboració pròpia a partir del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de BCN.

Tal com s'exposa en el *Mapa 1*, mentre Ciutat Vella es troba entre els districtes de renda més baixa (79,7), Sarrià-Sant Gervasi ho fa en la posició contrària, sent el que la té més alta de tot Barcelona (184,3). D'altra banda, s'observa una important diferència entre el percentatge de població immigrada: 42,6% i 11,2%, respectivament. Així mateix, presenten nivells de capital instructiu molt diferents on només el 28,3% de la població de Ciutat Vella té estudis superiors, mentre que a Sarrià-Sant Gervasi n'és un 49,6%, xifra que suposa la dada més alta de tot Barcelona, de nou.

Un altre aspecte a destacar és l'escenari escolar que presenten aquests districtes. A Barcelona hi ha 43 centres públics de màxima complexitat⁶ a primària i 19 a secundària, distribuïts de forma desigual i coincidint amb la renda del territori. Així, mentre a Ciutat

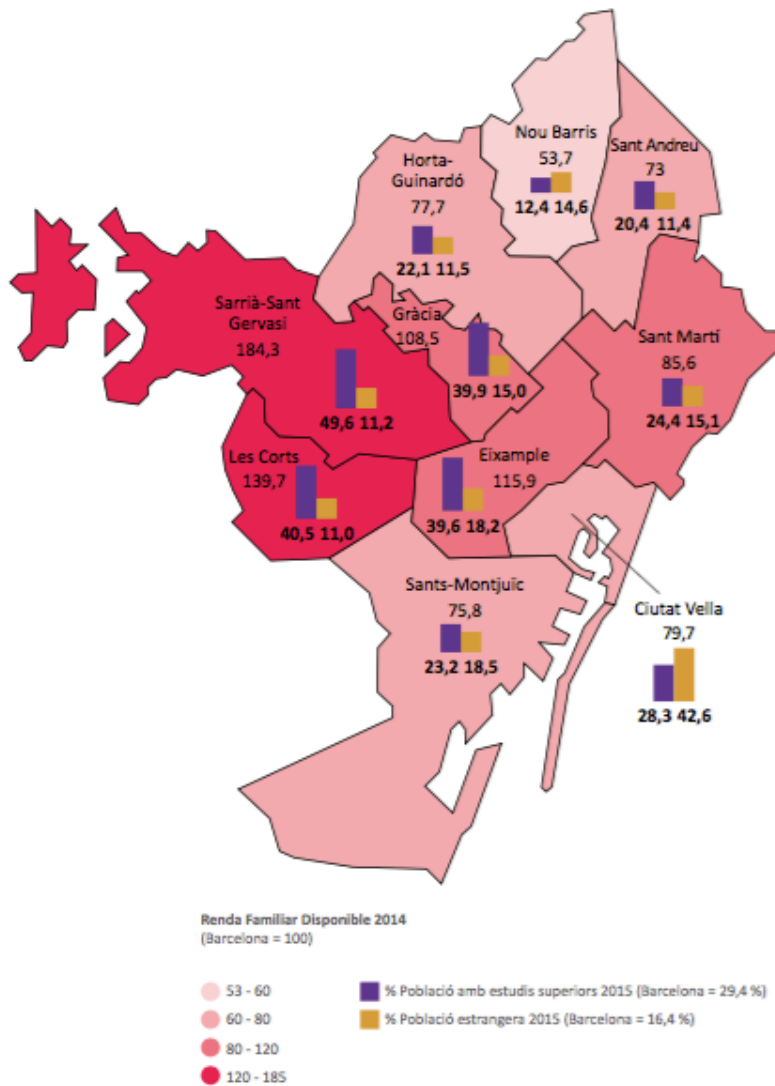
⁶ Els centres de màxima complexitat són aquells que acullen un alt percentatge d'alumnes amb Necessitats Educatives Espàcies (NEE).

Vella un 81,8% i un 100% dels centres públics de primària i secundària, respectivament, són de màxima complexitat, a Sarrià-Sant Gervasi no n'hi ha cap (Sintes, 2017a).

L'anàlisi d'aquests dos districtes, doncs, ens permet contemplar dos escenaris totalment oposats dins d'una mateixa ciutat i veure com l'entorn socioeconòmic i familiar són condicionants de les oportunitats educatives dels joves i infants.

Mapa 1: Renda Familiar Disponible (RFD), percentatge de població major de 16 anys amb estudis superiors i percentatge de població estrangera, segons districte de residència. Any= 2014 i 2015

Font: Sintes, 2017a

4. Metodologia

4.1. Disseny general de la recerca

El treball es basa en la recerca i l'anàlisi de dades quantitatives. En primer lloc, en base a la noció del dret a l'educació "ampliat" s'estableixen uns indicadors que es categoritzen i són objecte de comparació entre els dos districtes. Aquests indicadors fan referència, a l'accessibilitat i el seguiment acadèmic de l'escolarització obligatòria, on s'inclouria la gratuïtat, les beques, les ajudes a l'estudi, l'equilibri en el mapa escolar, l'atenció a alumnes amb Necessitats Educatives Específiques (NEE), l'absentisme escolar, l'abandonament educatiu prematur i el percentatge d'alumnes que superen les competències bàsiques. D'altra banda, es té en compte l'accés a l'educació preobligatòria, postobligatòria i a l'educació no-formal.

Així doncs, es tracta d'un estudi quantitatiu de caràcter descriptiu, el qual permet fer una anàlisi comparativa de Ciutat Vella i Sarrià-Sant Gervasi.

4.2. Dades d'interès per a la recerca

A mode de justificació per la selecció dels dos districtes, s'utilitzen unes primeres dades amb informació demogràfica tant de Sarrià-Sant Gervasi com de Ciutat Vella, del nivell de renda per càpita, de capital instructiu i del percentatge de centres d'alta complexitat en aquests. Pel que fa les variables que constitueixen el concepte ampliat del dret a l'educació, es treballa amb cinc indicadors amb les seves corresponents variables (*Taula 2*) extrets de dades secundàries generades per diverses institucions, les quals recullen informació de la població que viu als diversos barris i districtes de Barcelona.

Taula 2: Indicadors i variables que conformen el dret ampliat a l'educació

Indicadors	Variables quantificades
Seguiment acadèmic	% superació de les competències bàsiques (primària i secundària), d'absentisme, de repetidors i d'abandonament educatiu prematur.
Accessibilitat a l'escolarització obligatòria	Gratuïtat, beques, reforç escolar, equilibri en el mapa escolar (segregació escolar) i atenció als alumnes amb NEEs.
Escolarització preobligatòria (0-3 anys)	<i>Oferta:</i> N° de llars d'infants i escoles bressol públiques i privades, Espais Familiars Municipals i altres serveis d'atenció a la primera infància. <i>Ús:</i> % d'assistència en tots ells.
Escolarització postobligatòria	<i>Oferta:</i> N° de centres que ofereixen batxillerat, cicles formatius i PFI, segons titularitat i n° d'alumnes matriculats en PFI.
Formació no-formal (fora de l'horari lectiu)	<i>Oferta:</i> n° d'equipaments culturals, infantils i juvenils, esportius, espais i caus, centres educatius amb AMPA. <i>Ús:</i> % en reforç escolar i d'assistència en biblioteques, activitats culturals, centres cívics i instal·lacions esportives

Font: Elaboració pròpia

4.3. Mètodes utilitzats per a l'obtenció i l'anàlisi de les dades

D'una banda, el sistema d'obtenció de dades per a la investigació de recerca és de registres estadístics. Les dades de la investigació s'aconsegueixen a partir de dades secundàries generades per les següents institucions: Ajuntament de Barcelona, Departament d'Ensenyament de la Generalitat, Fundació Jaume Bofill, IVÀLUA i Síndic de Greuges. D'altra banda, l'anàlisi es realitza a partir d'una comparativa de les dades dels districtes.

5. L'educació a Ciutat Vella i Sarrià-Sant Gervasi

5.1. Seguiment acadèmic i accessibilitat a l'escolarització obligatòria

Per tal d'estudiar l'estat de l'educació en l'àmbit escolar a la ciutat de Barcelona i als districtes estudiats analitzem els indicadors que es relacionen amb el seguiment acadèmic i els que condicionen l'accessibilitat a l'escolarització obligatòria. La següent taula mostra la desigual distribució del percentatge d'alumnat que no supera les competències bàsiques.

Taula 3: Alumnat que no supera les proves de competències bàsiques, % de població estrangera dels centres i nombre de centres d'alta complexitat. Any= 2014-2015 i 2015-2016

	Ciutat Vella	Sarrià-Sant Gervasi
PRIMÀRIA		
% alumnat no supera competències bàsiques	22	5,6
% alumnat estranger	38	2,8
% Centres d'Alta Complexitat	5	0
ESO		
% alumnat que no supera competències bàsiques	35,5	4,5
% alumnat estranger	37,4	4,5
% Centres d'Alta Complexitat	5	0

Font: elaboració pròpia a partir de Sintès, 2017b.

Aquestes dades plasmen la teoria del punt 3.2 a la realitat dels dos districtes estudiats, els quals presenten resultats ben oposats, amb 31 punts de diferència a Secundària i més de 16 a Primària. No obstant això, tal com apunta l'estudi de Sintès (2017b), és important destacar que, tot i l'aparent correlació entre les variables d'aquesta taula, hi ha districtes on el percentatge d'estrangers és molt semblant i, en canvi, presenten diferències rellevants pel que fa l'assoliment de les competències bàsiques⁷.

La Taula 4 demostra que passa el mateix amb les repeticions, una pràctica àmpliament qüestionada⁸ i que presenta grans diferències territorials: mentre a Ciutat Vella un 9,4% de l'alumnat repeteix curs a l'ESO, a Sarrià-Sant Gervasi només n'és l'1,7%. En relació amb el percentatge d'alumnes que obtenen el graduat no s'han trobat dades a nivell de districte. Tot i això, per l'elevat percentatge de població immigrada a Ciutat Vella i l'escassa representació a Sarrià-Sant Gervasi, és interessant observar la diferència entre l'alumnat estranger i de gènere masculí a la ciutat de Barcelona, els quals obtenen significativament menys el graduat que les noies i que la població autòctona.

⁷ Cfr. Sintès, 2017b: 59

⁸ Cfr. Martínez García, 2009.

Taula 4: Percentatge d'alumnes que obtenen el graduat d'ESO sobre l'avaluat i de repetidors durant l'ESO a Ciutat Vella i Sarrià-Sant Gervasi per sexe i lloc d'origen.

Graduats (Any=2015-2016)		Barcelona (*)
Noies		92,6
Nois		87,7
Autòctons		93,0
Estrangers		72,8
Total (mitjana)		86,45
Repetició (Any=2015-2016)	Ciutat Vella	Sarrià-Sant Gervasi
Noia autòctona	6,2	1,0
Noia estrangera	7,4	9,7
Noi autòcton	6,3	1,5
Noi estranger	19,2	11,5
Total	9,4	1,7

(*) Les dades de graduats i d'absentisme, així com el d'abandonament prematur no s'han trobat a nivell de districtes.

Font: Elaboració pròpia a partir de Sintès, 2017b

D'altra banda, s'observa que en el conjunt de tot Catalunya i Barcelona⁹, tant l'absentisme com l'abandonament prematur¹⁰ s'ha reduït en els darrers 10 anys i la taxa de graduats ha incrementat, probablement com a conseqüència de la crisi econòmica, la qual ha generat unes males condicions per a la incorporació dels joves al món laboral (Sintès, 2017b).

En definitiva, tot i la millora de les dades que conformen el seguiment acadèmic, cal remarcar la diferència de la seva distribució, tant territorial com per gènere i lloc de procedència; una distribució desigual que eixampla les distàncies entre els joves de més baix perfil socioeconòmic (que concentren més repeticions i menys superació de competències bàsiques) i els de major estatus social (Sintès, 2017b).

Pel que fa l'accessibilitat del marc escolar, observem diferències entre els districtes que afecten en la qualitat, en l'equitat i en els resultats acadèmics dels alumnes. Així, tot i la gratuïtat de l'educació obligatòria pública, segueixen existint elements (com ara les quotes de l'AMPA, el menjador, les sortides o el material escolar) que, malgrat l'existència de bonificacions i exempcions, qüestionen la gratuïtat real de l'ensenyament i les garanties d'equitat. D'altra banda, sabent que la major taxa d'alumnes amb NEEs i de centres de màxima complexitat es troben a Ciutat Vella, la inversió en mesures com ara el reforç escolar o l'atenció més personalitzada d'aquests alumnes amb NEEs hauria de ser indispensable per a corregir les dificultats que se'n deriven i que generen diferències en la qualitat de l'educació que reben aquests alumnes. Cal fer esment, aquí, de la segregació escolar existent a Barcelona com a condicionant de l'equitat del sistema educatiu i com a fenomen que afecta més negativament l'alumnat més vulnerable (Albaigés i Pedró, 2017).

⁹ No s'han trobat dades concretes a nivell de districte.

¹⁰ Concepte definit com l'abandonament abans d'obtenir una titulació d'estudis postobligatoris, referent a joves majors de 18 anys.

5.2. L'educació no-formal

Conceptualització i importància social

L'educació no-formal és aquella que es desenvolupa fora de l'horari lectiu però amb una certa formalitat (a nivell de regulació d'espais i de temps), la qual cosa suposa un element de distinció respecte l'educació informal (pròpia de contextos familiars) (Albaigés, 2009). Així mateix, s'emmarca en el desenvolupament d'activitats dirigides als infants i joves i en què hi participen persones encarregades de l'activitat provinents de diverses fonts: poders públics, tercer sector o AMPAs. Totes les activitats que conformen l'educació no-formal comparteixen una intencionalitat global, en tant que “tenen la voluntat explícita de promoure el desenvolupament de les facultats físiques, morals, intel·lectuals, personals i socials dels seus usuaris” (Albaigés, 2009: 11). Tot i això, s'observa un gran ventall d'activitats heterogènies amb diferents funcions, estructures, perspectives temporals, continguts i destinataris que dificulten la seva concreció terminològica (Albaigés, 2009). Amb tot, podem entendre el lleure educatiu no només com l'educació en el lleure, sinó com “el conjunt d'activitats organitzades i adreçades a infants amb finalitats lúdiques i educatives” (Sintes, 2017a: 51).

L'educació no-formal ha adquirit una gran importància i reconeixement social i jurídic¹¹ en els darrers anys, tant pels valors que du intrínsecs¹², com perquè “contribueix a exercir el dret al màxim desenvolupament dels infants i a adquirir habilitats i competències personals i educatives, sobretot en els casos més vulnerables” (Sintes, 2017a: 51; González, 2016). Cal tenir en compte, també, la incorporació de la dona al mercat de treball i la consegüent necessitat de conciliar la vida laboral amb la familiar com un element bàsic del seu desenvolupament. El resultat d'això s'ha traduït en un increment tant de l'ús com de l'oferta d'aquest sector, així com una àmplia diversificació.

Sabent, doncs, que l'educació no-formal és un dels espais educatius amb més desigualtat i que “la menor participació dels infants socialment desfavorits en activitats de lleure educatiu s'explica pels condicionants econòmics d'accés a les activitats i també per les desigualtats relacionades amb el capital social i cultural de les famílies” (Sintes, 2017a: 51), cal treballar per construir espais que redueixin les desigualtats educatives i l'abandonament escolar; és a dir, que evitin la reproducció de les desigualtats socials. Es tracta, doncs, de fomentar una educació integradora, basada en el principi d'equitat i capaç d'adaptar-se a la complexitat i a les necessitats socials del territori on es desenvolupa.

---

¹¹ Jurídicament s'ha reconegut a la Convenció sobre els drets de l'Infant de les Nacions Unides (art.31), la Llei d'educació de Catalunya (12/2009) i la Llei dels Drets i les Oportunitats en la Infància i l'Adolescència (14/2010) de Catalunya, entre d'altres.

¹² Parlem de valors com ara la capacitat de socialització, de participació projectiva, de vinculació al territori, de relacionar-se comunitàriament o d'integració social, així com la contribució al desenvolupament socioeducatiu, cultural, polític i econòmic del barri (Albaigés, 2009).

Estat de l'educació no-formal a Ciutat Vella i Sarrià-Sant Gervasi: oferta i ús

Taula 5: Percentatge de centres educatius públics sense AMPA i número d'equipaments culturals, equipaments per infants i equipaments per joves per districtes

% centres educatius públics sense AMPA (Any=2016)	Ciutat Vella	Sarrià-Sant Gervasi
Primària	8,3	0
Secundària	14,3	0
Equipaments Culturals (Any=2017)		
Biblioteques generals	4	4
Centres cívics	4	8
Museus	21	7
Espais d'exposicions	75	23
Teatres i espais escènics	38	9
Auditoris i sales de concert	20	19
Espais de creació (Any=2015)	8	1
Sales de cinema (Any=2015)	6	3
Total	176	74
Equipaments per infants (Any=2017)		
Casals infantils	4	2
Casals de barri	2	1
Ludoteques	2	0
Patis oberts	3	4
Total	11	7
Programació de cursos i tallers infantils (proper mes)	3	7
Equipaments per joves (Any=2017)		
Casals i espais per joves	10	2
Associacions	16	9
Sales d'estudi	9	3
Total	35	14
Programació de cursos i tallers juvenils (proper mes)	2	11

* L'ombregat indica que estan per sobre de la mitjana de Barcelona

Font: elaboració pròpia a partir de Sintès, 2017a, CJB i l'Ajuntament de Barcelona

Primerament, cal deixar clar que les AMPA (o AFA¹³) són un dels actors principals a l'hora de fomentar el lleure educatiu dels infants i joves, ja que són qui s'encarreguen d'oferir activitats fora de l'horari lectiu dins el marc escolar. A més, aporten un valor afegit, ja que suposen l'establiment d'un vincle estructurat entre les famílies i el centre educatiu (Sintès, 2017a). Per això, cal destacar el fet que a Ciutat Vella existeixi una mancança en aquest sentit, la qual cosa té efectes tant en l'oferta d'activitats de lleure educatiu com en les dinàmiques entre comunitat i centres.

¹³ Associacions de Famílies d'Alumnat

Taula 6: Número d'equipaments esportius, d'agrupaments escoltes i d'esplais

Equipaments Esportius (Any=2017)	Ciutat Vella	Sarrià-Sant Gervasi
Poliesportius	3	1
Arts Marcials	4	15
Bàsquet	8	15
Futbol	10	11
Gimnàstica	9	23
Handbol	0	5
Natació	9	23
Tenis taula	5	9
Total	48	102
Caus i esplais (Any=2017)		
Esplais	4	4
Escoltes	3	9
Total	7	13

Font: Elaboració pròpia a partir de Sintès, 2017a; CJB, i l'Ajuntament de Barcelona

Més enllà de l'àmbit escolar es pot observar que l'oferta dels equipaments i activitats també varia entre els dos districtes. Així, mentre Sarrià-Sant Gervasi presenta una major oferta en els equipaments esportius, en centres cívics i en número d'esplais i caus, doblant la xifra de Ciutat Vella, en la resta de variables estudiades és Ciutat Vella qui presenta una oferta més àmplia. Cal tenir en compte, però, que aquestes dades són en valors absoluts, és a dir, sabent que a Sarrià-Sant Gervasi hi ha un nombre superior d'habitants d'entre 0 i 17 anys que a Ciutat Vella, en termes proporcionals les xifres suposen una diferència més rellevant.

Pel que fa els equipaments culturals, val a dir que a Ciutat Vella hi ha una oferta molt important, sobretot en els espais d'arts. Ara bé, convindria preguntar-se a quin públic es dirigeix tota aquesta oferta i analitzar si realment els receptors són els residents d'aquest districte. A més, si bé és cert que no tenim les dades necessàries per comprovar-ho empíricament, cal mencionar que tant els equipaments culturals com esportius estudiats no estan explícitament destinats a la població infantil i jove, fet que dificulta la possibilitat de quantificar l'oferta real dirigida a aquesta població.

Si s'analitzen les dades dels equipaments per a infants i per a joves, en tots dos casos Ciutat Vella ofereix més oportunitats. És interessant destacar que, tot i que hi ha més població dels 0 als 17 anys a Sarrià-Sant Gervasi, el perfil de família d'aquest districte no "necessita" tant aquest tipus d'oferta, ja que les condicions de vida pròpies de la classe social predominant en aquesta zona pot optar per altres opcions. Parlem, aquí, de famílies amb un capital socioeconòmic alt que, abans de portar els fills a casals d'infants o joves, paguen activitats extraescolars o compten de més disponibilitat horària per cuidar-se'n, a diferència de les famílies de classe treballadora, predominants al districte de Ciutat Vella. En aquest sentit, és important destacar la feina d'altres entitats presents als barris de Ciutat Vella, els quals no apareixen en la llista de les variables –com ara el Casal dels Infants del Raval o projectes com "El Xamfrà"– que acullen un nombre molt elevat d'infants i joves i treballen amb valors bàsics per a donar majors oportunitats educatives i socials.

Quant a l'oferta de lleure educatiu durant els caps de setmana, s'observa una diferència en el nombre de caus i esplais entre els dos districtes. Així, tot i l'aparença contradictòria, a Sarrià-Sant Gervasi tenen una oferta més àmplia d'aquestes associacions. Cal recordar que són activitats de baix cost i que treballen amb valors que contribueixen a la inclusió social, de manera que fomentar-ho a Ciutat Vella aportaria avantatges importants per a la seva població. La hipòtesi que ens plantejem aquí és si aquesta diferència d'oferta respon a una preferència per part de la demanda.

Taula 7: Assistència a les biblioteques, en activitats culturals i de reforç escolar, en centres cívics i en instal·lacions esportives

Biblioteques (Any=2015-2016)	Ciutat Vella	Sarrià-Sant Gervasi
% visites residents amb fills menors de 18 anys	53	56
Ràtio habitants 0-17 per biblioteca	3.169	8.417
Suport escolar* (Any=2015-2016)		
Primària (%)	35,7	2,3
Secundària (%)	43,1	2,2
Assistència d'infants i joves (Any=2016)		
Activitats culturals (%)	45,7	69,6
Centres cívics (%)	32,9	34,4
Instal·lacions esportives (%)	34,6	40

*L'ombregjat indica que estan per sobre de la mitjana de Barcelona

Font: Sintès, 2017a

Tot i l'àmplia oferta de lleure educatiu, existeix un “cert desequilibri territorial en l'accés a aquest tipus d'activitats” (Sintès, 2017a: 55). Així, a Ciutat Vella ens trobem amb equipaments que estan infrautilitzats quant a assistència, fet que situa les famílies d'aquest districte en una posició de desavantatge a l'hora d'accedir a aquest àmbit educatiu (Sintès, 2017a).

Amb referència al suport escolar, a Barcelona un 9,1% (a primària) i un 10,5% (a secundària) de l'alumnat reben classes de reforç. És interessant veure com, de tots els districtes de Barcelona, Ciutat Vella és el que presenta un nombre més elevat d'estudiants que realitzen aquest tipus d'activitat, i que Sarrià-Sant Gervasi es situa a l'altre extrem. A més, els territoris amb un major nombre de centres educatius d'alta complexitat coincideix amb els que presenten més suport escolar, com és el cas de Ciutat Vella, tot i que també són qui acumulen un percentatge més elevat d'alumnes que no superen les proves de competències bàsiques (Sintès, 2017a).

5.3. L'educació dels 0 als 3 anys

Conceptualització i importància social

L'educació infantil de primer cicle és aquella de caràcter preobligatori que s'adreça als infants de 0 a 3 anys i que, a diferència de l'educació infantil de segon cicle (dels 3 als 6 anys), no s'ofereix gratuïtament. Aquest tipus d'educació s'imparteix en les llars d'infants o escoles bressol, centres creats o autoritzats per l'Administració que poden ser públics o privats. A la ciutat de Barcelona hi ha 5 Llars d'infants públiques (gestionades pel Consorci d'Educació) i 95 Escoles Bressol Municipals (gestionades per l'Institut Municipal d'Educació). Tot i això, estan creixent nous serveis socioeducatius (com els Espais Familiars Municipals), molts dels quals no estan regulats i, per tant, es desconeix tant l'ús que se'n fa, com les garanties de qualitat i equitat de què compten.

L'educació de primera infància, àmpliament reconeguda¹⁴, té un especial interès ja que “condiciona el desenvolupament present i futur dels nens i nenes i les seves trajectòries educatives i vitals” (Sintes, 2017a: 18). En aquest sentit, assegurar una bona educació durant els primers anys de vida és una manera de “neutralitzar [...] unes diferències que tendeixen a reproduir-se al llarg de la vida escolar” (Bonal, 2012: 5), és a dir, de millorar el rendiment escolar d'aquests infants (Esping-Andersen, 2007). Cal tenir en compte, a més, que els beneficis d'aquest tipus d'educació tenen un major pes en els infants d'entorns més desfavorits (Sintes, 2017a; Bonal, 2012), de manera que treballar per l'accés universal i equitatiu d'una educació de qualitat dirigida als infants de 0 a 3 anys suposa una eina de lluita contra les desigualtats socials.

D'altra banda, cal mencionar la contribució d'aquestes polítiques en la igualtat de gènere, i més si s'emmarca en l'actual context de Segona Transició Demogràfica (Van de Kaa, 2002). Així doncs, estudiar la pobresa infantil i proporcionar eines mitjançant polítiques educatives i familiars per a la superació d'aquesta és parlar no només de dignificar la vida d'aquests infants, sinó també de construir un futur millor per a la societat en el seu conjunt.

Estat de l'educació dels 0 als 3 anys a Ciutat Vella i Sarrià-Sant Gervasi: oferta i ús

A Barcelona un 57,5% dels infants menors de 3 anys no estan escolaritzats. Ciutat Vella compta amb la taxa d'escolarització més baixa d'infants de 0 a 2 anys (26,7 %) i es situa a l'extrem oposat de Sarrià-Sant Gervasi, on al voltant del 58% dels infants són escolaritzats abans dels 3 anys (Sintes, 2017a). Coincideix, així, que “els districtes amb un perfil socioeconòmic més baix són els que presenten menors taxes d'escolarització entre els 0 i els 2 anys, tot i que els infants dels entorns més desfavorits són els que, precisament, se'n

---

¹⁴ Jurídicament, es reconeix en la Llei 18/2003 de suport a les famílies i, tot i que no en forma de llei, l'any 2002 el Consell d'Europa va marcar-se l'objectiu de cobrir l'atenció a menors de 3 anys. En termes econòmics, J. Heckman destaca la importància d'invertir en primera infància no només pels beneficis pels infants, sinó perquè la taxa de rendibilitat d'inversió en capital humà és més elevada si es fa durant els primers anys de vida i perquè combat la desigualtat a llarg termini, així com la cronificació de la pobresa, fets que beneficien tota la societat (Heckman, 2005).

podrien beneficiar més” (Sintes, 2017a: 22).

En el seu conjunt, l'Escola Bressol Municipal de Barcelona (pública) cobreix un 20% dels infants i desatén el 40% de la seva demanda de matriculació, mentre que les llars d'infants privades cobreixen el 22,5% del conjunt dels infants escolaritzats. Ara bé, mentre Sarrià-Sant Gervasi presenta el percentatge d'oferta de places públiques més baix de tota la ciutat (11,6%), a Ciutat Vella la cobertura pública representa el 20% del total, tot coincidint amb la mitjana del conjunt de Barcelona. Pel que fa el percentatge de demanda pública atesa, a diferència de l'Eixample o Les Corts (on només hi entren el 33,6% i el 44,7% dels qui ho demanen, respectivament), a Sarrià-Sant Gervasi, tot i la poca oferta pública que presenta, el nombre de població que queda fora dels centres públics no dista tant d'altres districtes amb una oferta més àmplia, ja que el 51,8% dels qui demanen plaça pública en aquest districte, hi entren (Sintes, 2017a). Probablement això es deu a l'escassa demanda de l'escolarització pública. A Ciutat Vella, en canvi, el 71% dels que demanen plaça a l'escola pública, en tenen.

Tot i que la taxa d'escolarització en l'educació infantil de primer cicle ha anat augmentant¹⁵ sobretot gràcies a l'ampliació d'oferta pública¹⁶, segueix existint un important nombre d'infants que no reben aquest tipus de servei. Així, sabent que els preus i els criteris d'accés marcats per l'Administració són els principals factors que impedeixen l'accés a escoles bressol públiques (Sintes, 2017a) caldria, d'una banda, incrementar l'oferta de centres públics (perquè segueixi creixent aquesta cobertura) i, de l'altra, fer més accessibles les bonificacions o exempcions, així com caminar cap un model d'escola bressol, si no gratuït, més assequible. Aquestes mesures prenen una especial rellevància si es té en compte la infrautilització d'aquests serveis entre la població estrangera¹⁷, la qual sol estar en una situació de major vulnerabilitat (Sintes, 2017a).

---

¹⁵ Ha passat del 32,9% l'any 2006 al 42,5% el 2016.

¹⁶ Han passat d'atendre el 8,9% dels infants al 20%, del 2006 al 2016.

¹⁷ El percentatge d'infants estrangers a les escoles bressol i llars d'infants (7,9 %) és molt inferior al percentatge total de població estrangera de 0 a 2 anys (19,9 %).

Taula 8: Taxa d'escolarització, ús i oferta d'espais educatius de primera infància.

Taxa d'escolarització (Any= 2015)	Ciutat Vella	Sarrià-Sant Gervasi
Població 0-3 anys	19,8%	43,6%
Població 0-2 anys	26,7%	57,7%
Escoles bressol i llars d'infants públiques		
Oferta (nº de centres) (Any= 2017)	8	6
Ús (Any= 2015)		
Nº d'infants	473	500
% respecte el total d'escolaritzats	75%	20%
Escoles bressol i llars d'infants concertades i privades		
Oferta (nº de centres) (Any= 2017)	3	16
Ús (Any= 2015)		
Nº d'infants	158	1.985
% respecte el total d'escolaritzats	25%	80%
Oferta d'altres espais/serveis* (Any= 2017)		
Espais Familiars Municipals	3	1
Altres serveis privats (**)	2	25

* El fet que no estiguin regulats impedeix conèixer l'ús exacte en xifres que se'n fa.

** Inclou ludoteques, guarderies...

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona i del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.

5.4. L'educació postobligatòria

Conceptualització i importància social

L'assoliment del graduat escolar és essencial no només pels coneixements que s'hi adquireixen, sinó també per poder seguir amb els estudis postobligatoris i per la incorporació al mercat laboral. De fet, tal com apunten diversos estudis i organismes internacionals¹⁸, els resultats de l'educació secundària obligatòria tenen un gran impacte sobre la igualtat d'oportunitats socials i laborals (Sintes, 2017b). No obstant això, en el cas de no obtenir el graduat escolar, els joves poden optar a Programes de Formació i Inserció (PFI) i de Promoció Professional (PPP) i “reenganxar-se” al sistema, tot i les dificultats i l'estigma que suposa exposar-se a aquesta via¹⁹.

Tal com s'apuntava al punt 3.2., la manca d'un seguiment acadèmic “ordinari” comporta situacions de ruptura i discontinuïtat, bases d'un fracàs escolar que afecta especialment els grups socials més vulnerables, els quals abandonen la via formativa reglada i, o bé s'incorporen al món laboral, o bé es matriculen en els PFI i PPP com a vies de segones oportunitats (Sintes, 2017b). Aquestes, tot i ser minoritàries, han experimentat un increment en les matriculacions en els darrers anys (Sintes, 2017b).

¹⁸ Cfr. Calero, Choi i Waisgrais, 2010. OECD, 2010; Teese *et al.*, 2006

¹⁹ Consultar l'*Esquema 1* dels Annexos on s'explica el sistema educatiu català a partir de l'ESO.

Estat de l'educació postobligatòria a Ciutat Vella i Sarrià-Sant Gervasi: oferta i ús

Tot i el creixement experimentat dels CFGM i CFGS²⁰, en general el batxillerat és l'opció més escollida entre l'alumnat que acaba l'ESO i també la via per la qual s'accedeix majoritàriament a la universitat. Ara bé, el fet que la oferta pública dels cicles formatius sigui inferior a la demanda, provoca una desigualtat entre aquells alumnes que poden assumir el cost de cursar-ho en un centre privat i els que no ho poden fer. A més, tal com mostra la *Taula 9*, cal afegir la desigualtat en la distribució territorial dels centres públics que ofereixen aquest tipus de formació.

Taula 9: Oferta de Batxillerat, CFGM, CFMS i PFI i PFI segons titularitat a Ciutat Vella i Sarrià-Sant Gervasi (*).

Nº centres de Batxillerat (Any= 2017)	Ciutat Vella	Sarrià-Sant Gervasi
Públic	7	4
Privat	5	30
Nº centres de CFGM (Any= 2017)		
Públic	4	1
Privat	6	6
Nº centres de CFGS (Any= 2017)		
Públic	5	1
Privat	7	9
Nº centres PFI (**) (Anys= 2015-16)		
Públics	6	1
Privats	1	3
Concertats	5	4

(*) A les dades del Departament no s'ha trobat distinció dels centres concertats ni dades de l'ús.

(**) Malgrat no ser estudis postobligatoris s'ha considerat pertinent afegir-los en aquest apartat.

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Ajuntament de Barcelona i del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya i Sintès, 2017a i b.

Tot i que no hem trobat les dades a nivell de districte, els estudis demostren que a la ciutat de Barcelona, d'una banda, “les noies opten més per vies acadèmiques i els nois per vies professionalitzadores, on també hi ha més presència d'alumnat estranger” (Sintès, 2017a: 46). D'altra banda, el batxillerat és l'opció més escollida per les noies autòctones i, en canvi, hi ha una infrarepresentació tant dels nois autòctons com de la població estrangera en el seu conjunt (Sintès, 2017a). Per contra, doncs, en els cicles formatius hi ha més nois i més alumant estranger que no pas a batxillerat, sobretot en els CFGS²¹.

Pel que fa els PFI, acullen majoritàriament nois i autòctons: mentre el 62% dels nois no graduats, un 71,5% fan un PFI, entre el 37,8% de les noies no graduades, només el 28,5% d'elles opten per aquesta via (Sintès, 2017b). Així mateix, del 39,1% dels estrangers no graduats, només un 29,7% d'ells es matriculen a un PFI. Val a dir que el 80% de l'oferta d'aquest itinerari és en centres concertats, l'oferta pública és molt escassa i la privada,

²⁰ Aquest creixement sobretot és casua de l'incorporació de joves de 18 anys que prèviament havien abandonat la seva trajectòria acadèmica (Sintès, 2017a).

²¹ Cal destacar l'alta taxa d'abandonament dels CFGM.

gairebé inexistent (Sintes, 2017b).

Taula 10: Ús de Batxillerat, CFGM, CFMS i PFI i ús de PFI segons titularitat a Ciutat Vella i Sarrià-Sant Gervasi (Any=2015).

Batxillerat	Ciutat Vella	Sarrià-Sant Gervasi
Taxa d'escolarització	58,2%	126,1%
En centres públics		
Nº de joves	494	874
% respecte el total d'escolaritzats	42,1%	15,4%
En centres privats i concertats		
Nº de joves	680	4.803
% respecte el total d'escolaritzats	57,9%	84,6%
Formació Professional (*)		
Taxa d'escolarització	232,5%	65,4%
En centres públics		
Nº de joves	2.052	0
% respecte el total d'escolaritzats	43,7%	0%
En centres privats i concertats		
Nº de joves	2.641	2.946
% respecte el total d'escolaritzats	56,3%	100%
PFI		
Nº de joves	306	107

(*) En la formació professional apareixen més alumnes que la població existent al districte, en tant que hi ha determinats cicles formatius amb poca oferta, que atrauen demanda d'altres districtes de la ciutat de Barcelona.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona i del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.

Aquesta taula posa de relleu la importància que adquireixen els centres privats en l'educació postobligatòria. És evident, doncs, que la titularitat consolida una desigualtat, la qual no es veu compensada per l'administració. En aquest sentit, l'Ajuntament, hauria de corregir la diferència entre l'oferta i la demanda als Cicles Formatius amb una major oferta pública i una política de beques més generosa, així com treballar per a millorar el seu prestigi com a via formativa. D'altra banda, caldria impulsar els PFI com a programes de segona oportunitat efectius, per tal que serveixin de retorn formatiu a tots aquells alumnes que hagin abandonat els estudis abans d'obtenir el graduat.

6. Conclusions

El dret ampliat a l'educació es veu alterat dins de la mateixa ciutat de Barcelona, en funció dels condicionants individuals, socioeconòmics, culturals i d'entorn que apuntàvem al principi del treball amb la primera hipòtesi. La comparativa entre dos districtes totalment oposats, tant pel que fa la renda, com el capital instructiu i el percentatge de població estrangera, ens ha permès dibuixar dos escenaris extrems que conviuen dins d'una mateixa ciutat. D'aquesta manera, les diferències constatades entre aquests districtes en els diversos àmbits educatius, tant en l'oferta com en la demanda, generen desigualtat en les oportunitats educatives dels infants i joves barcelonins.

D'una banda, pel que fa les dades de seguiment acadèmic i l'accessibilitat, Ciutat Vella presenta unes taxes tant d'alumnat que no supera les competències bàsiques com de repeticions molt més elevades que no pas a Sarrià-Sant Gervasi. Així mateix, tot i no tenir les dades a nivell de districte, a la ciutat de Barcelona l'alumnat estranger i els nois obtenen menys el graduat escolar que la població autòctona i les noies. D'aquesta manera, malgrat la millora de les dades que conformen el seguiment acadèmic en el seu conjunt durant els darrers anys, es confirma la distribució desigual entre el territori i segons el gènere i el lloc d'origen. Quant a l'accessibilitat, s'observen diferències entre els dos districtes, tant en la gratuïtat (real) de l'escolarització pública –que qüestiona les garanties d'equitat dins de l'ensenyament públic–, com en les condicions d'escolarització –que qüestionen les garanties de la qualitat educativa que reben els infants. Les diferències de la realitat social que presenta cada districte (marcada pels centres d'alta complexitat, la segregació escolar, el perfil de la població, etc.) i les necessitats que se'n deriven, requereixen l'adaptació del sistema educatiu per tal que pugui oferir les mateixes condicions d'accessibilitat a l'educació pública obligatòria a tot l'alumnat.

D'altra banda, en relació amb l'educació no-formal, existeix una diferència entre el tipus d'equipaments i activitats que s'ofereixen en els dos barris estudiats, la qual cosa confirma la desigualtat de l'educació no-formal en la distribució territorial. Mentre a Sarrià-Sant Gervasi compten amb una oferta més àmplia d'instal·lacions esportives i hi assisteixen més, Ciutat Vella presenta un major nombre d'equipaments per a infants i per a joves. A més, les característiques demogràfiques condicionen especialment l'ús que es fa dels equipaments analitzats: a Ciutat Vella (amb un alt percentatge de població immigrada, un capital instructiu baix i amb rendes tirant a baixes) hi ha una àmplia oferta d'equipaments culturals, però aquests estan infrautilitzats. Per contra, a Sarrià-Sant Gervasi –amb una gran oferta en instal·lacions esportives– l'assistència en equipaments esportius i culturals és alta, superior a la mitjana de Barcelona, tot i tenir menys oferta cultural que Ciutat Vella. Per tant, aquest ús o infrautilització d'alguns equipaments ens indica que hi ha elements de caràcter individual i socioeconòmic que condicionen l'accés a aquest àmbit educatiu.

L'educació de primera infància és un dels àmbits educatius de major importància, però també presenta grans diferències en la seva distribució territorial. Ciutat Vella compta amb la taxa d'escolarització més baixa d'infants de 0 a 2 anys, a l'altre extrem de Sarrià-Sant Gervasi. Així mateix, mentre Sarrià-Sant Gervasi compta amb el percentatge d'oferta de

places públiques més baix de tota la ciutat (11,6%), a Ciutat Vella la cobertura pública representa el 20% del total, tot coincidint amb la mitjana del conjunt de Barcelona. Tot i això, la poca predisposició a l'escolarització pública en el districte de Sarrià-Sant Gervasi fa que més de la meitat dels que demanen plaça hi entrin, mentre a Ciutat Vella n'és un 71%. Val a dir que la taxa d'escolarització ha anat creixent en els darrers anys a mesura que l'oferta pública també ho ha fet, malgrat segueixen existint barreres com ara els preus i els criteris d'accés, que dificulten l'expansió d'aquest tipus d'escolarització, sobretot entre la població socialment més desfavorida i l'estrangera.

Per últim, l'educació postobligatòria també es veu regida pels condicionants que marquen la resta d'àmbits educatius. D'una banda, tot i que el batxillerat segueix sent l'opció més escollida en el seu conjunt, els cicles formatius han experimentat un fort creixement en els darrers anys. Tot i això, la poca oferta pública d'aquests cicles consolida una diferència entre l'alumnat que pot pagar-se aquests estudis en centres privats i els que no ho poden fer. En aquest àmbit les variables de gènere i de lloc d'origen prenen una especial importància, ja que les noies i la població autòctona tendeixen a optar per vies més acadèmiques, i els nois i l'alumnat estranger, per vies més professionalitzadores. En aquest punt cal anar en compte amb la distribució territorial dels centres que ofereixen CFGM i CFGS, ja que la seva diversitat fa que sovint l'alumnat opti per un centre determinat pel cicle que ofereix, tot i no correspondre al seu lloc de residència.

La constatació de les diferències de l'estat de l'educació (en tots els seus àmbits) als dos districtes estudiats, ens permet confirmar la segona hipòtesi, la qual es referia a les pitjors condicions d'escolarització i el menor accés en els diversos àmbits educatius de l'alumnat de Ciutat Vella, respecte els de Sarrià-Sant Gervasi. Davant d'aquest context, on les oportunitats educatives es distribueixen de forma desigual, l'Ajuntament de Barcelona s'ha de plantejar com a repte assolir una millor igualtat d'aquestes oportunitats educatives i les quals fan trontollar el dret ampliat a l'educació.

Per acabar, cal fer esment de les limitacions amb què ens hem trobat. D'una banda, en el procés de recerca de dades que o bé no s'han trobat (ús i oferta de serveis d'educació de primera infància no regulats, taxes d'escolarització per tipus de cicle formatiu, % de població beneficiària de beques o exempcions per districte) o bé no estaven actualitzades. Concretament, en l'àmbit de l'educació no formal cal mencionar que la manca de dades suposa la creació d'un escenari poc real i insuficient per afinar l'oferta real en tots els aspectes que conformen aquest àmbit educatiu. Estem parlant, aquí, d'activitats com ara els cursos i activitats extraescolars que s'ofereixen a aquests districtes durant tot l'any (dins i fora de l'escola; artístiques, d'esport o formatives), la possibilitat de distingir els tipus d'activitats promogudes (tenint en compte la diversitat econòmica i d'objectius) o, fins i tot, comptar les activitats de cap de setmana i d'estiu (casals, viatges, colònies, etc.). El mateix passa amb la demanda i l'ús d'aquestes activitats. De fet, mentre en termes d'oferta aquest treball ha pogut ampliar la investigació i afegir noves variables d'estudi, amb l'assistència no ha estat així. En aquest cas faltaria observar l'ús dels casals infantils i juvenils, dels caus i esplais i de totes les activitats extraescolars que ofereixen els districtes.

D'altra banda, el fet que ja existeixin informes que han estudiat les oportunitats educatives a Barcelona, ha comportat certes dificultats a l'hora de poder extreure resultats propis. Tot i això, haver afegit noves variables en l'oferta i que aquest treball es centri en la comparació de dos districtes concrets ha permès que no només s'hagi fet un recull d'informació ja analitzada, sinó que les dades s'hagin ampliat.

Per a posteriors investigacions, l'anàlisi es podria ampliar tenint en compte les dades que han mancat en aquest i realitzant un estudi de casos basat en entrevistes a joves per cada un dels dos districtes estudiats. En elles es podria fer constar quina ha estat la seva trajectòria educativa, se'ls preguntaria sobre les variables estudiades i sobre les seves perspectives de futur, per tal de plasmar els indicadors teòrics en experiències reals.

Posar en el punt de mira les oportunitats educatives dels infants i joves s'ha d'entendre com una estratègia bàsica a l'hora de garantir el dret ampliat a l'educació en termes d'igualtat. Cal elaborar polítiques que permetin assolir una educació pública, universal i de qualitat, que afebleixin les desigualtats estructurals i que es basin en la idea que "la cultura no és un atribut exclusiu de la burgesia" (Paulo Freire).

7. Referències bibliogràfiques

AJUNTAMENT DE BARCELONA, Departament d'Estadística.

ALBAIGÉS, B. i PEDRÓ, F. (dir) (2017). *L'estat de l'educació a Catalunya. Anuari 2016*. Polítics 85. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.

ALBAIGÉS, B., SELVA, M. i BAYA, M. (2009). *Infants, família, escola i entorn: claus per a un temps educatiu compartit*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill i Ajuntament de Barcelona.

BONAL, X. (2012). *El dret a l'educació a Catalunya*. Barcelona: Docs, Infància a Catalunya: Unicef Comitè Catalunya.

BONAL, X. i ALBAIGÉS, B. (2009). *El dret a l'educació a Catalunya: significat i vulneracions*. Barcelona: El desenvolupament de les polítiques públiques: Societat catalana 2009.

BONAL, X i TARABINI, A. (2012). *La educabilidad: educación, pobreza y desigualdad*. Cuadernos de Pedagogía, n°425, Sección Monográfico: Wolters Kluwer España.

CARNEIRO, P. i HECKMAN, J. (2003). *Human Capital Policy*. IZA Discussion Paper No. 821. Disponible a SSRN: <https://ssrn.com/abstract=434544>.

ESPING ANDERSEN, G. (2007) *Investing in Children and their Life Chances*. Paper prepared for the Fundacion Carolina International Workshop 'Welfare State and Competitivity'. Madrid 26-27 d'abril de 2007.

GONZÁLEZ, S. *Quin impacte tenen les activitats extraescolars sobre els aprenentatges dels infants i joves?* (2016). Barcelona: Fundació Jaume Bofill i IVÀLUA.

HECKMAN, J. (2005). *Inequality in America; What rol for Human Capital Policies*. Focus: University of Wisconsin-Madison Insitute for Reserch and povetry [en línia]. Disponible a: <https://www.irp.wisc.edu/publications/focus/pdfs/foc233a.pdf>

IDESCAT. (2012). Enquesta de l'ús del temps: 2010-2011. Estadística social. Barcelona: Generalitat de Catalunya. [en línia]. Disponible a: <https://www.idescat.cat/cat/idescat/publicacions/catalog/pdfdocs/eut-pr2010-11.pdf>

MARTINEZ GARCÍA, J. S. (2009). *Fracaso escolar, PISA y la difícil ESO*. Revista de La Asociación de Sociología de La Educación, 2(1), 56–85.

NACIONES UNIDES. (1989). Declaració Universal dels Drets de l'Infant.

PINEDA, L. (Dir). (2017). *Infants i adolescents: el col·lectiu més castigat per la pobresa i l'exclusió social a Catalunya (enquesta de condicions de vida 2015)*. Barcelona: Institut Infància i Adolescència.

SINTES, E. (Coord). (2017a). *Informe d'oportunitats educatives a Barcelona 2016*. Barcelona:

Institut infància i adolescència.

SINTES, E (Coord). (2017b). *Anàlisi de dades. Documnet de base 2 per a l'informe Oportunitats educatives de Barcelona 2016*. Barcelona: Institut infància i adolescència.

SINTES, E. (Coord). (2017c). *Serveis socioeducatius per a la primera infància: anàlisi de models d'espais familiars*. Barcelona: Institut infància i adolescència.

SUBIRATS, J. (Coord). (2003). *Més enllà de l'escola. Transformacions socials i noves dinàmiques educatives i professionals*. Polítics 37. Barcelona: Fundació Jaume Bofill

TOMASEVSKI, K (2004). *Indicadores del derecho a la educación*. Revista IIDH, vol.40.

VAN DE KAA, D. J. (2002). *The idea of a Second Demographic Transition in Industrialized Countries*. Paper presented at the Sixth Welfare Policy Seminar of the National Institut Population and Social Security. Tokyo, 29 de gener de 2002.

VÁZQUEZ, M (coord). (2005). *La educación como derecho humano*. UNESCO Etxea, Graficolor.

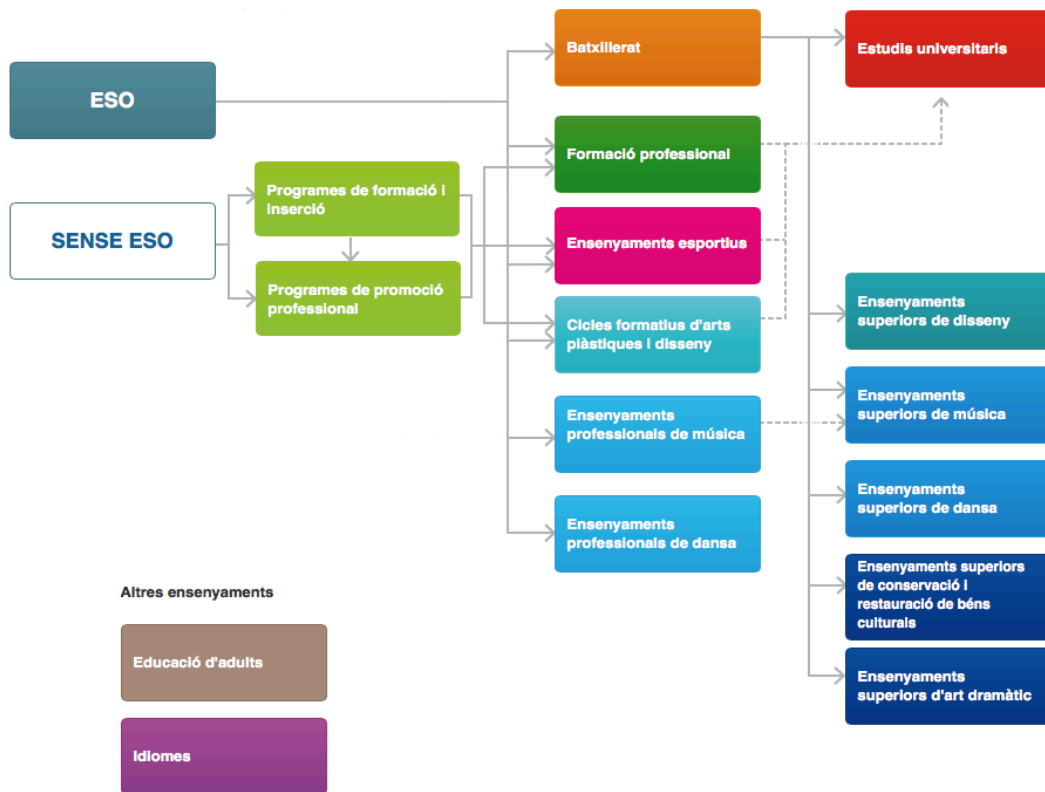
VERD, J.M. i LOZARES, C. (2016). *Introducción a la investigación cualitativa: fases, métodos y técnicas*. Madrid: Síntesis.

PÀGINES WEB

- www.lameva.barcelona.cat
- <http://www.bcn.cat/estadistica/catala/index.htm> (Departament d'Estadística i difusió de dades de l'Ajuntament de Barcelona)
- www.edubcn.cat (Consorci d'Educació de Barcelona)
- www.casaldelsinfants.org (Casal dels infants)
- www.esplaisicaus.cat (Consell de la Joventut de Barcelona (CJB))
- <https://www.totraval.org/ca/salut-comunitaria/espai-familiar>
- <http://queestudiar.gencat.cat/ca/estudis/infantil-3-6>
- <http://ensenyament.gencat.cat/ca/arees-actuacio/centres-serveis-educatius/centres/directoris-centres/>
- <https://www.idescat.cat/pub/?geo=dis%3A0801901&id=pmh&n=1180#Plegable%3Dgeo> Població any per any districtes

8. Annexos

Esquema 1: Mapa general del sistema educatiu a Catalunya

Font: Generalitat de Catalunya